

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetuses omandab õpilane põhikooli lõpuks järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

	Nädalatunde klassiti									
Õppeaine	1. kl	2. kl	3. kl	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9. kl	Kokku
Eesti keel	7	9	7	8	5	3	4	3	2	48
Kirjandus					2	2	2	2	2	10

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

1.–4. klassis arenevad eesti keele tundides kõik keeleõpetuse osaoskused, esmajoones suhtlus, lugemis- ja tekstiloomeskus ning õigekeelsus eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine. Kirjandusõpe soodustab õpilase kirjandushuvi, arendab tema lugejavõimeid, mõtte- ja

tundemaailma, kujundab eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaatleb sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust ning edendab väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut.

1.3. Üldpädevuste kujundamine

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundavad ja arendavad õpilased kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi, milleni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

<p>Kirjandus on rahvuskultuuri osa. Kirjandus kujundab kõlbelisi ja emotsionaalseid väärtusi. Keel on rahvuskultuuri kandja. Keeleoskus määrab suuresti inimese identiteedi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kohtumine külalisesinejatega • teatri- ja kinokülastused • emakeelepäeva, kirjanduse päeva tähistamine • osalemine loomingulistel konkurssidel • projektipäevadel osalemine • tervikteoste käsitlemine
--	---

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

<p>Kirjandus avardab õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest. Keeleõpetus ja kirjandus kujundavad suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • õppekäigud raamatukokku/muuseumisse • osalemine konkurssidel • projektides osalemine • loovtööde koostamine, esitlemine • teatrietenduste ja filmide üle arutlemine • vabariigi aastapäeva tähistamine • kohtumine külalisesinejatega
--	---

Enesemääratluspädevus

<p>Nii keele- kui kirjandustundides ning loovtöodes arutavad õpilased igapäevaelust lähtuvaid probleeme, põhjendavad seisukohti ja otsivad lahendusi. Erinevaid tekste lugedes ja luues kujuneb õpilase maailmavaade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • loovtööde koostamine ja esitlemine • rühmatööd (käitumine erinevates olukordades jm) • tugisüsteemide ja spetsialistide abi kasutamine • erinevate teemakohaste tekstide lugemine ja arutelu
---	---

Õpipädevus

<p>Keele- ja kirjandustunnid arendavad kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • audiovisuaalsed väljendusviiside kasutamine (pilt, film, video) • kuulamis- ja lugemisoskuse arendamine • aktiivõppe meetodite rakendamine (paaris- ja rühmatöö jt) • tekstide lavastamine, ettekandmine • loovtööde koostamine ja esitlemine • konsultatsioonides osalemine • õppekäikudel ja –ekskursioonidel osalemine
---	---

Suhtluspädevus

<p>Keele- ja kirjandustunnid kujundavad suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri mõistmist ning temaga arvestamist.</p> <p>Õpilased õpivad oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust, diskuteerimis- ja väitlusoskust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rühmatöö jm aktiivõppe meetodite rakendamine • esseede, kirjandite, luuletuste, referaatide, uurimistööde kirjutamine, esitlemine • avaliku esinemise oskuste omandamine (loovtöö esitlemine, etlemine, näitlemine) • õppereisidest, matkadest osavõtt
---	---

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

<p>Teabetekstide abil areneb õpilaste oskus lugeda teabegraafikat, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • õpitu rakendamine igapäevaelus • funktsionaalne lugemisoskuse kujundamine • digivahendite kasutamine
---	--

Digipädevus

<p>Õpilased kasutavad digivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.</p> <p>Õpivad koostama esitlusi ning kasutama veebikeskkondi.</p> <p>Õpilased kasutavad VR-prillide võimalusi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • digivahendite (arvuti, tahvelarvuti, nutitelefon) kasutamine vajaliku teabe leidmiseks • digitaalsete materjalide ja esitluste loomine • dokumentide vormistamine • veebisõnastike kasutamine • e-posti kasutamine (e-kirja kirjutamine) • õigekeelsuse kontrollimine erinevate veebikeskkondade abil
--	--

Ettevõtlikkuspädevus

<p>Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • osalemine projektides • loovtöö koostamine ja esitus • kaasatus valla üritustesse
--	---

1.4. Õppeainete lõimingu rakendamise viisid

<p style="text-align: center;">Ainevaldkond</p> <p>Aine</p>	<p>Eesti keel ja kirjandus</p>
<p>Eesti keel ja kirjandus (valdkonnasisene lõiming)</p>	<p>Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentsed ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Õpilase oskust tekste mõista ja luua arendab lõimitud aine- ja tekstiõpetus, mis on seotud ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Keele- ja kirjandusõpetus on lõimitud audiovisuaalsete väljendusviisidega (pilt, film, video jm).</p>
<p>Võõrkeeled</p>	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Uurimistöõde vormistusnõuded. Tõlketööd. Väliskirjanduse ja/või kultuuri käsitlemine nii võõrkeeles kui ka eesti keeles. Ühiste grammatikareeglite leidmine ja kasutamine. Sõnade laenamine. Võõr- ja tsitaatsõnad. Keelehoole (anglitsismid, russismid jm).</p>
<p>Matemaatika</p>	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes (arvsõnade õigekiri jm). Kirjatehnika. Küsimuste ja vastuste vormistamine ülesannete lahendamisel. Korrektnee keelekasutus (matemaatika mõisted). Funktsionaalne lugemisoskus (tabelid, diagrammid, joonised, skeemid jm). Tekstidest lähtuvate matemaatiliste tehete lahendamine.</p>
<p>Loodusained:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geograafia • Loodusõpetus • Bioloogia • Füüsika • Keemia 	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Korrektnee keelekasutus (ainepõhised mõisted). Uurimistöõde vormistusnõuded. Erinevate tekstide loomine. Funktsionaalne lugemisoskus. Referaatide, ettekannete koostamine, esitlemine. Loodusteemaliste kirjandusteoste käsitlemine. Silmaringi laiendamine (näit reisikirjade lugemine, esitlus, riigi geograafiline tutvustus.)</p>
<p>Sotsiaalsained:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inimeseõpetus • Ühiskonnaõpetus • Ajalugu 	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Uurimistöõde vormistusnõuded. Maailmapilti kujundavate tekstide analüüs. Arutlus- ja kuulamisoskuse arendamine (kirjandid, vestlused, rühmatööd, paaristööd jm). Teabe kriitiline käsitlemine. Inimestevahelise kommunikatsiooni arengu käsitlemine.</p>

	<p>Meediatekstide käsitlemine. Reklaami mõjutusvahendite uurimine ja teadvustamine Referaadi, ettekande koostamine, esitlemine. Ainealaste tekstide käsitlemine (ajalooline kirjandus, noorsookirjandus.)</p>
<p>Kunstiained:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunst • Muusika 	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Uurimistööde vormistusnõuded. Rahvalaulu käsitlemine, selle esitamine. Reklaamide koostamine, plakatite valmistamine. Kunstivoolude, muusikastiilide kasutamine tunnis. Sõna rütm, seostumine muusikalise rütmiga (silbitamine). Tekstide kunstiline kujundus (illustreerimine, dekoratsioonid, isetehtud raamatu kujundus). Muusika kirjeldamine sõnadega. Referaadi, ettekande koostamine, esitlemine. Korrektne keelekasutus (mõisted).</p>
<p>Tehnoloogia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tööõpetus • Käsitöö- ja kodundus • Tehnoloogiaõpetus 	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Uurimistööde vormistusnõuded. Funktsionaalne lugemisoskus (kasutusjuhendid, retsept, menüü, skeemid jm). Erinevate tekstide koostamine (kasutusjuhend, retsept, menüü jm) ning esitamine (toote tutvustus, reklaam jm). Referaadi, ettekande koostamine, esitus.</p>
Liikumisõpetus	<p>Elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes. Korrektne keelekasutus, viisakas suhtlemine. Funktsionaalne lugemisoskus (turniiritabelid jm). Liikumispausid tunnis. Liikumist toetavad tunnid klassiruumist väljaspool (erinevad kooliruumid, õuesõpe).</p>
Informaatika	<p>Digivahendite kasutamine (süle- ja tahvelarvuti, nutitelefon, interaktiivne tahvel). Interneti kui infoallika olulisus ja leitud info kriitiline hindamine. Leitud teabe talletamine ja süstematiseerimine. Teatmeteoste, sõnaraamatute kasutamine. Korrektse õigekirja väärtustamine nii e-posti kasutamisel kui ka suhtlusvõrgustikes suhtlemisel. Internetis leiduvate ohtude teadvustamine. Elektrooniline meedia: veebitelevision või –raadio. AI (tehisintellekti) ohtude ja kasulikkuse probleemide käsitlemine.</p>

1.5. Läbivate teemade käsitlemine

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine	
Õpilane tutvub erinevate elukutsetega, teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, kujundab valmisolekut elukestvaks õppeks, arendab oskust seada eesmäärke ja neid ellu viia.	Korrektse suulise ja kirjaliku suhtluse arendamine. Loovtööd, arutlevad kirjandid. Rollimängud, probleemide lahendamisoskuse arendamine. Tarbetekstide koostamine. Meediatekstide analüüs. Raamatukogutunnid. Tutvumine erinevate ametitega (karjäärinädal, erinevad tekstid jm).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	
Õpilane kujuneb keskkonnateadlikuks inimeseks, kes saab aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest, väärtustab ökoloogilist jätkusuutlikkust, on valmis keskkonnaprobleemidele lahendusi pakkuma, oskab hinnata tarbimisvalikuid.	Teemakohaste tekstide lugemine, suuline ja kirjalik arutlemine. Loodusteemaliste raamatute lugemine. Loodusfotod koduümbrusest. Keskkonnaprobleemide arutelud nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil. Kirjandi, essee, jutukese kirjutamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	
Õpilane kujuneb vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks, kes väärtustab demokraatiat, konfliktide rahumeelset lahendamist, on algatusvõimeline ja ettevõtlik, mõistab õigustega kaasnevat vastutust ja kohustusi, õpib osalema otsustamisprotsessides ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele.	Ühiskonnaprobleeme käsitlevate tekstide lugemine. Kirjalik ja suuline arutlus aktuaalsetel teemadel. Meediatekstide käsitlemine. Kaasatus valla üritustesse. Kirjanduse ja ühiskonna seoste mõistmine. Rühmatöö – koostööoskuste arendamine.
Kultuuriline identiteet	
Õpilane omandab teadmisi eesti kultuuri kohta, mõistab ennast kultuuri kandjana, on salliv ja lugupidav teiste kultuuride suhtes, mõistab kultuuride vahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust.	Eesti kirjanduse lugemine. Teatrietenduste ja filmide vaatamine ning muuseumide külastamine. Kohaliku pärandkultuuri uurimine. Eesti keeles teemakohaste tekstide lugemine. Eesti keele ja kultuuri ajaloo käsitlemine. Ülevaade eesti murretest. Sugulasrahvaste keelte ja kultuuri tutvustamine. Rahvakalendri tähtpäevade ja kommetega tutvumine. Eesti kirjanduse ja emakeelepäeva tähistamine.
Teabekeskond ja meediakasutus	
Õpilane teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suhtub kriitiliselt meediamaailma sisusse, tunnustab autorsust, arendab oskust luua kvaliteetset meediasisu, arvestades ühiskonnas omaksvõetud	Internetiallikate kasutamine. Teabe otsimine loovtöök, referaadiks või esitluseks, selle kriitiline hindamine . Meediatekstide käsitlemine, analüüs.

suhtlemise norme, õpib tegutsema meediakeskkonnas turvaliselt ja vastutustundlikult.	Funktsionaalse lugemise harjutused, mis toetuvad meediatekstidele. Peamiste suhtluskanalite tundmaõppimine.
Tehnoloogia ja innovatsioon	
Õpilane kujuneb uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, mõistab tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (IKT) oma õppimise ja töö tõhustamiseks, arendab loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.	Digivahendite eesmärgipärane kasutamine (süle- ja tahvelarvuti, nutitelefon, interaktiivne tahvel) tundides ja kodutöodes. AI (tehisintellekti) ohtude ja kasulikkuse käsitlemine. Kirjalike tööde korrektne vormistamine. Ainetundide läbiviimine arvutiklassis. Erinevate veebipõhiste õpikeskkondade tutvustamine ja kasutamine.
Tervis ja ohutus	
Õpilane kujuneb tervislikku eluviisi järgivaks inimeseks, kes oskab käituda turvaliselt ning kaasa aidata turvalise keskkonna kujundamisele, oskab eristada ohtlikke ja ohutuid olukordi, käituda terviseriske ja ohte ennetavalt, märgata ja analüüsida ohuolukordi ning hinnata võimalikke tagajärgi, oskab märgata, kutsuda ja anda esmast abi ennat ohtu seadmata.	Teemakohaste tekstide lugemine, filmide vaatamine ja arutlemine. Rollimängud (ohust teatamine, kiirabi kutsumine jne). Arutus tervisliku toitumise teemal.
Väärtused ja kõlblus	
Õpilane kujuneb inimeseks, kes tunneb üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, kõlbluspõhimõtteid ja viisakusreegleid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires. Õpilane osaleb kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) käitumisreeglite väljatöötamises ning järgib neid.	Eesti keele ja kirjanduse tekstide lugemine, arutlemine. Teemakohaste teatrietenduste, filmide vaatamine, arutlemine. Klassi käitumisreeglite väljatöötamine (rühmatöö). Erinevate maailmavaadete ja religioonidega tutvumine. Rollimängud, arutelud õiglusest, aususest, hoolivusest, sallivusest, inimväärikusest, lugupidamisest enda ja teiste vastu.

1.6. Hindamine

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õige kirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu,
- 3) tekstiloomet,
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppimise tulemusi hinnatakse eesti keele õppes eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist,
- 2) jutustamist,
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist,
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu.

2. Eesti keele ainekava

2.1. Õppeaine kirjeldus I kooliaste

1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. I kooliastmes loeb õpilane vähemalt kümme, 4. klassis vähemalt neli tervikteost eesti või maailma lastekirjandusest. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist.

Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjapandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.

I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;

I kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 7) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 9) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 10) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 11) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 12) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 13) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

1. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)</p> <ul style="list-style-type: none"> • eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi; • toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi; • kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuulatud lause, jutu sisu; • teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheandusega sõna ja nimetab neist mõningaid; • väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; • jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust; • koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, • esitab luuletust peast. 	<p>Suuline keelekasutus</p> <p><u>Kuulamine</u> Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.</p> <p><u>Kõnelemine</u> Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.</p>

	<p>Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.</p> <p>Õpitud luuletuse, dialoogi peast esitamine.</p>
<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; • mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; • vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; • mõtleb jutule alguse või lõpu; • on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...). 	<p>Lugemine</p> <p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.</p> <p>Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine.</p> <p>Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.</p> <p>Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.</p> <p>Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.</p> <p>Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstiliikide eritamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.</p> <p>Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.</p> <p>Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).</p> <p>Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.</p>
<p>Kirjutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; • kirjutab tahvlilt ära; • täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; 	<p>Kirjutamine</p> <p><u>Kirjatehnika</u></p> <p>Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine.</p> <p>Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • koostab näidise järgi kutse; • eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; • kirjutab omasõnade algusesse k, p, t; • kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; • teab, et lause lõppeb punktiga; • teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; • kirjutab õigesti oma nime. 	<p>Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ära kiri tahvlilt, õpikust.</p> <p><u>Kirjalik tekstiloome</u> Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi). Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkumberjutustuse kirjutamine.</p> <p><u>Õigekeelsus</u> Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. <i>I</i> ja <i>j</i> ning <i>h</i> sõna alguses seoses tähtede õppimisega. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses. Liitsõna vaatlus (moodustamine). Sõnade lõpu õigekiri, <i>-d</i> ja <i>-vad</i> (mitmus) ning <i>-b</i> (tegusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine. Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus). Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).</p>
---	---

2. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline keelekasutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi; • kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; • koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; • kasutab kõnes terviklauseid; • teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; • väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures 	<p>Suuline keelekasutus</p> <p><u>Kuulamine</u> Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine). Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel. Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).</p> <p><u>Kõnelemine</u></p>

<p>rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;</p> <ul style="list-style-type: none"> • annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; • koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; • vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; • esitab luuletust peast. 	<p>Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistes harjutustes, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade häälte jm imiteerimine.</p> <p>Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.</p> <p>Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.</p> <p>Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.</p> <p>Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.</p> <p>Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.</p> <p>Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.</p>
<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; • mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; • vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; • leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; • tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; • kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi; • on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja 	<p>Lugemine</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine.</p> <p>Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.</p> <p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.</p> <p>Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine.</p> <p>Õpiku sõnastiku kasutamine.</p> <p>Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.</p> <p>Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.</p> <p>Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.</p> <p>Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele</p>

<p>annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.</p>	<p>vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.</p>
<p>Kirjutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; • kirjutab tahvlilt või õpikust ära; • täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; • koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate; • kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; • eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; • kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; • märgib kirjas õigesti täishäälikuid; • teab peast võõrtähtedega tähestikku; • alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; • kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; • kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kellela? millela?); 	<p>Kirjutamine</p> <p><u>Kirjatehnika</u> Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.</p> <p><u>Kirjalik tekstiloome</u> Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.</p> <p><u>Õigekeelsus</u> Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena). 	
--	--

3. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline keelekasutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; • väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; • vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi; • avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; • annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; • jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; • leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; • esitab luuletust peast. 	<p>Suuline keelekasutus</p> <p><u>Kuulamine</u> Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine. Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.</p> <p><u>Kõnelemine</u> Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.</p>

	<p>Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.</p> <p>Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.</p> <p>Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine.</p> <p>Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; • loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; • töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; • vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; • eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; • tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; • on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; • teab nimetada mõnda lastekirjanikku. 	<p>Lugemine</p> <p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.</p> <p>Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.</p> <p>Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne</p>

	<p>lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine abiga.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri</p> <p>Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.</p>
<p>Kirjutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; • kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; • valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; • märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade alguses; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; • teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; • kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed; • piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; • kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); 	<p>Kirjutamine</p> <p><u>Kirjatehnika</u></p> <p>Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine.</p> <p>Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine.</p> <p>Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.</p> <p><u>Õigekiri</u></p> <p>Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. <i>k, p, t s-i ja h</i> kõrval. <i>I ja j</i> õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). <i>H</i> sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes.</p> <p>Poolitamise harjutamine. Liitsõna.</p> <p>Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus.</p> <p>Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning <i>sse</i>-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik.</p> <p>Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).</p> <p>Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid.</p> <p>Koma kasutamine loetus; <i>et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui</i> puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.</p> <p>Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.</p> <p>Sõnavara: lähedase ja vastandtäheandusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; • kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile. 	<p><u>Tekstiloom</u></p> <p>Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.</p> <p>Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.</p> <p>Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.</p> <p>Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu).</p> <p>Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.</p> <p>Sündmusest ja loomast kirjutamine.</p> <p>Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.</p> <p>Kirja kirjutamine.</p> <p>Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.</p>
--	---

2.2. Õppeaine kirjeldus II ja III kooliaste

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstilooming ning keeleteadlikkus. Eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid.

Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi nii individuaalselt kui ka koostöös. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstilooming õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstilooming on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe, alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärasest. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomingusse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

II kooliastme õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloomed

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab suulise ja kirjaliku suhtluse keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;

- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

4. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; • annab lühidalt edasi kuuldu sisu; • väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes; • esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi; • väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt; • leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi; • kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid; • esitab peast luuletuse või rolliteksti. 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Juhendi järgimine ja kuuldu põhjal tegutsemine. Kuuldud teksti ümberjutustamine. Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine. Kuuldu kohta täpsustavate küsimuste esitamine. Esitatud küsimuste mõistmine ja küsimustele vastamine. Loetu ja kuuldu kohta arvamuse avaldamine ja seisukoha põhjendamine, näite toomine tekstist. Kaaslaste arvamuse küsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine eakohasel viisil. Mõtete väljendamine selgelt ja arusaadavalt, mõtte lõpuleviimine ja mõtete omavaheline seostamine. Rühmavestlus etteantud teemal, vestluse tulemuse esitus. Rühmareeglite kokkuleppimine, sobiva koostöövormi valimine. Kõnelemisel kaaslaste mõtete ümbersõnastamine, enda mõtete lisamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Dialoogi ja dramatiseeringu esitamine. Rollimäng. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, selgitab nende tähendust; • valdab lihtsamaid lugemistehnikaid, eesmärgistab lugemist; • kirjeldab tarbe- ja ilukirjandusteksti peamisi erinevusi; • vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Tundmatu sõna tähenduse leidmine õpiku sõnastikust ja Sõnaveebist. Tähenduse selgitamine. Lugemiseks valmistumine, lugemise eesmärgistamine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, korduv ülelugemine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Lause, lõigu ning tervikteksti mõistmine ja ümberjutustamine.</p>

<p>küsimusi ja leiab tekstist vajalikku infot;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimetab ilukirjanduse põhiliike, proosa, luule, draama, ja nende tunnuseid; • nimetab rahvaluule põhiliike ja nende tunnuseid; • tutvustab loetud proosateose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust; kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise aega, kohta ja tegelasi; • kirjeldab luuletuse meeleolu, aega, kohta; • esitab ilukirjandusteksti mõtestatult; • leiab vajaliku või huvipakkuva raamatu; • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut); • tutvustab loetud raamatut kaaslastele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda. 	<p>Tarbeteksti ja ilukirjandusteksti eesmärgi ja lugemise eripära. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).</p> <p>Ilukirjandustekst, kujundlik keelekasutus. Ilukirjanduse põhiliigid: luule, proosa, draama, nende erijooned. Jutustava teksti vastuvõtt. Süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, käivitav sündmus, lahendus. Sündmuste järjekorra edasiandmine. Arutlemine tekstis käsitletud teema, tegelaste motiivide üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine tekstinäidete toel. Küsimustele vastamine tekstinäidete või oma sõnadega. Loetava kohta märkmete, märksõnaskaemi, kava ja küsimuste koostamine. Loetud teksti dramatiseering õpetaja juhiste toel.</p> <p>Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu kirjeldamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad). Vajaliku ja huvipakkuva raamatu leidmine abiga kataloogi või e-otsingut kasutades. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja põhjendamine.</p> <p>Rahvaluule põhiliikide ära tundmine ja tunnuste nimetamine: muinasjutt, muistend, lühivormid (mõistatus, vanasõna, anekdoot).</p>
---	---

<p>Tekstiloome</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; • jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; • kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga jutustava teksti; • kirjutab lühema tarbeteksti vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; • tunneb kirjutatavate teksti ülesehitust ja vormistustavasid; • kirjutab eakohase pikkusega loovjutte küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; • tunneb protsesskirjutamise etappe, täiendab oma tööd tagasiside põhjal; • rakendab omandatud keeleteadmisi teksti kirjutamisel ja toimetamisel. 	<p>Tekstiloome</p> <p>Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, valikuline (mõne tegelase vaatepunktist), kokkuvõtlik, loov. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamise või asendamisega. Ümberjutustus kavapunktide, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Fantaasialoo, muinasjutu või muistendi kirjutamine. Lühemate tarbetekstide kirjutamine: seletus- ja veenmiskiri, e-kiri, teade. Kirja esitav osa ja taustaosa. Juhendavate tekstide kirjutamine: retsept, juhend või reeglistik. Kiri, ümbriku vormistamine. Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmuste kaart), mustandite kirjutamine, tagasiside põhjal töö täiendamine, toimetamine, viimistlemine, avaldamine.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid; • järgib kirjutamisel õpitud häälikuõigekirjareegleid; • eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna, aimab liitsõna tähendust täiend- ja põhiosa põhjal; • selgitab sõna tähendust sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal; • järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; • eristab sõnu liigiti; • oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis; • oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses; • moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt. 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p><u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> Helilised ja helitud häälikud. Liidete <i>-gi</i> ja <i>-ki</i> õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades.</p> <p><u>Sõnavaraõpetus</u> Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal (nii raamatukui ka veebivariandist).</p> <p><u>Vormiõpetus</u> Sõnaliigid ja nende funktsioon. Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus. Muutumatud sõnad: mäarsõnad, hüüdsõnad, sidesõnad, kaassõnad.</p>

	<p><u>Lauseõpetus</u> Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis, sihitis määrus ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.</p>
--	--

5. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes; • oskab olukorrale vastava suhtluskanali valida; • tunneb vahetu suhtluse tavasid ja oskab neid rakendada; • lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, sh kriitilisi; • avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust sõnastab väite ja järelduse. 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades (nii suuline kui kirjalik): koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega.</p> <p>Teabe ja abi küsimine erinevates suhtluskanalites ja -olukordades.</p> <p>Vahetu vestlus, telefonivestlus, e-kiri.</p> <p>Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine.</p> <p>Suulise teksti eesmärgistatud kuulamine. Suuline arvamused avaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine.</p> <p>Kuuldu põhjal tegutsemine, selle kohta arvamuse avaldamine, väite esitamine ja selle põhjendamine.</p> <p>Järelduse sõnastamine suuliselt või kirjalikult.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analüüsib teksti väljenduslaadi lähtuvalt kasutusvaldkonnast ja suhtlusolukorrast; • nimetab teksti liiki, selle eesmärgi ja iseloomustab autori väljenduslaadi õpitud keele teadmiste põhjal; • tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe, koostab lihtsama päringu; • hindab sõnumi suhtlus mooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa, verbaliseerib graafilise teabe; • tunneb konspekterimise võtteid, teeb lugedes või kuulates märkmeid; • oskab sõnastada lugemise, vaatamise, kuulamise eesmärgi ja teeb eesmärgist lähtuva kokkuvõtte; • esitab teksti kohta kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, kontrollib teksti usaldusväärsust, eristab arvamust ja fakti. 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Teksti analüüsimine. Teksti kasutusvaldkond, suhtlusolukorra kirjeldamine (ametlik, tööalane, õppimisega seotud, isiklik). Tekstiliigi ja eesmärgi nimetamine.</p> <p>Autori keelekasutuse ja stiili iseloomustamine ja põhjendamine ning näidete toomine tekstist. Tekstide võrdlemine ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal.</p> <p>Teabe- ja õppetekstid, nende peamised liigid ja allikad. Ainealaste teabeallikate ja andmebaaside leidmine ning kasutamine. Eesti Keele Instituudi keeleallikad.</p> <p>Lihtsama päringu koostamine internetis, lugemine teabe saamise eesmärgil (reegel, juhend, tabel, skeem, diagramm, plaan, kaart jm). Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik, tabel) verbaliseerimine, lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.</p> <p>Kuuldud teabe jälgimine, märkmete tegemine.</p> <p>Konspekterimise võtted ja märkmete tegemine.</p> <p>Pliiatsiga lugemine, teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine.</p>

	<p>Kriitiliste küsimuste koostamine teksti kohta. Usaldusvääruse kontrollimine tekstiväliste ja tekstisiseste tunnuste põhjal (teksti vormistus, ülesehitus, sisuline täpsus, autori tausta kontrollimine, faktide kontrollimine). Fakti ja arvamuse eristamine.</p>
<p>Tekstilooime</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teeb lühiettekande, oskab allikaid valida ja hinnata, koostab lihtsama viite; • kirjutab tekste protsessikeskselt, täiendab tagasiside põhjal tekste; • jutustab oma elamustest ja kogemustest, ehitab jutustuse tavakohaselt üles; • kirjeldab eset, olendit ja inimest, ehitab kirjelduse tavakohaselt üles; • arutleb suuliselt ja kirjalikult, ehitab arutleva teksti tavakohaselt üles ja kasutab arutlevale tekstile omaseid keelendeid; • vormistab tekstid korrektselt nii käsitsi kui arvutil; • põhjendab oma hinnangut tekstinäidetega. 	<p>Tekstilooime</p> <p>Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud ainealase info põhjal. Isiklikus ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika: lihtsama viite vormistamine, refereerimine.</p> <p>Jutustava, kirjeldava, põhjendava teksti koostamine protsessikeskselt. Otsekõne jutustuses. Raamatu kirjutamine, vormistamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumitest jutustamine mina vormis. Jutustuse ülesehitus: aja- ja koha nimetamine, tegelase või tegelaste kirjeldamine, käivitav sündmus, tegelase mõtted ja tegevus selle lahendamise nimel, lõpetus. Jutustava teksti tunnused: ajalisi-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Kirjeldamine. Täpne sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine ja neile iseloomulike tunnuste nimetamine. Autori suhtumine ning selle väljendamine. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje väljendamine. Arutleva teksti tunnused: võrdlemine, näidete toomine arvamuse põhjendamiseks. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid; • kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi; • kirjutab sagedamini esinevad võõrsõnad korrektselt; • kasutab enda tekstis sünonüüme, arvestades nende tähendusvarjundeid; • kasutab sobivat tegusõna ajavormi enda tekstis; • valib sobiva käändevormi lause kontekstist lähtuvalt; • moodustab omadussõnade võrdlusastmeid ja kasutab neid enda tekstis korrektselt; 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.</p> <p>Võõrtähed ja -häälikud. Võõrsõnade õigekiri, sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Häälduse ja kirja pildi kontrollimine sõnastikest.</p> <p>Nõrk sulghäälik võõrsõna algul. Tähe <i>h</i> õigekiri võõrsõnades. Tähtede <i>f</i> ja <i>š</i> õigekiri. Poolitamise reeglite meenutamine.</p> <p><u>Sõnavaraõpetus</u></p> <p>Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine tekstis. Sünonüümide tähendusvarjundid. Tähendussetuste võrdlemine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). Sobiva sõna kasutamine oma tekstis.</p> <p><u>Vormiõpetus</u></p>

<ul style="list-style-type: none"> • moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid ja lihtlauseid, sh koondlauseid; • kasutab enda tekstis korrekstelt otsekõnet; • eristab nime ja nimetust, märgib enda tekstis nimed ja nimetused korrekstelt; • järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid ja omandatud keeleteadmisi tekstiloomes. 	<p>Sõnaliikide meenutamine. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, täis- ja enneminevik ning nende tähenduserinevus. Sobiva vormi valimine teksti. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Käändetunnus, mitmuse lõpp. Sobiva käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Omadussõnade võrdlusastmed, keskvõrde ja ülivõrde kasutamine tekstis.</p> <p><u>Lauseõpetus</u> Liht- ja liitlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause ja loetelude kasutamine ja kirjavahemärgistamine tekstis. Üte ja selle kirjavahemärgid. Otsekõne ja kaudkõne. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid ja kasutamine.</p> <p><u>Muud õigekirja teemad</u> Algustäheõigekiri: kohad, ajaloosündmused, ametinimetused ja üldnimetused, perioodikaväljaanded, tooted. Nime ja pealkirja eristamine, teoste pealkirjad (heliteosed, filmid, raamatud, lavastused jne).</p>
--	---

6. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esitab kuuldu ja loetu kohta kriitilisi küsimusi ning avaldab arvamust, sõnastab järelduse; • lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • osaleb aktiivselt klassi- ja rühmavestluses; • põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslase põhjendatud seisukohti; • kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses. 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Tekstide kriitiline kuulamine, faktide leidmine ja kontrollimine, kuuldule hinnangu andmine. Kriitiliste küsimuste esitamine vahetus suhtluses. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Klassivestlus, diskussioon. Vestluses kõnejärjekorra hoidmine ja üleandmine kaaslasele. Kaaslase aktiivne kuulamine, kaaslase öeldu täiendamine ja täpsustamine. Vestluskaaslasele positiivse tagasiside andmine. Suulises keeletekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine. Viisakusväljendite kasutamine, sobiva suhtlusstiili valimine, parasiitsõnade vältimine, mõtte lõpuleviimine. Viisakas ja ohutu suhtlus virtuaalkeskkonnas.</p>

<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab põhilisi Eesti meediakanaleid, eristab rahvusringhäälingu ja kommertskanalite eesmäärke; • tunneb õpitud meediatekstide liike ja nende kasutamise võimalusi, oskab analüüsida meediatekste nende ülesehituse põhjal; • kasutab meediatekstide analüüsil õpitud keele- ja tekstimõisteid; • leiab tekstist argumendi ülesehituse osad; • teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; • võrdleb meediatekste, esitab kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte. 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Arutlevate meediatekstide ülesehituse analüüs. Lõik, teksti eesmärk, varjatud eesmärk. Argumendi osad. Mõjutusvõtete ja hinnanguliste keelendite leidmine. Meediakanalid ja -väljaanded Eestis, kommertsmeedia ja rahvusringhääling. Raadio- ja teleasaadete eripära, vormid ning liigid. Raadiosaate eesmärgistatud kuulamine, teleasaate eesmärgistatud vaatamine, kuuldu konspekterimine, võrdlemine, kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Trüki ja veebiajakirjandus. Ajalehežanrite (uudis, arvamyslugu, intervjuu, olemuslugu) eesmärgid ja ülesehitus. Pilt meediatekstides: pressifoto, karikatuur, pildiallkirja eesmärk.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.</p>
<p>Tekstiloome</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet, tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe, täiendab tagasiside põhjal oma teksti; • valdab alusteksti abil kirjutamise põhilisi võtteid, täiendab alusteksti enda mõtetega; • kirjutab kirjandi, kus kasutab kirjeldamist, jutustamist; • avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; • kirjutab eesmärgipäraselt erinevat tüüpi tekste ja ajakirjandusžanre; • vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis; • kasutab tekste toimetades ja kaaslast tagasisidestades omandatud keele- ja tekstimõisteid. 	<p>Tekstiloome</p> <p>Kirjutamisprotsessi etapid.</p> <p>Lisateabe otsimine. Alusteksti kasutamine enda tekstis: refereerimine. Alustekstile enda mõtete lisamine, autori ja enda mõtete vastandamine, kõrvutamine.</p> <p>Kirjandi ülesehitus: Sissejuhatus, teemaarenduse lõigud e argumendid, kokkuvõte.</p> <p>Lõigu ülesehitus: väide, selgitus, näide, järeldus.</p> <p>Tabav pealkiri. Oma sõnastuse ja lausestuse toimetamine, õigekirja korrektori kasutamine, oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti vormistamine arvutil: reavahe, joondus, lõiguvahed, pealkirjastamine.</p> <p>Ajakirjanduslike tekstide kirjutamine: reklaam, uudis, arvamyslugu, intervjuu.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti suuremaid murdealasid; • kasutab õigekeelsussõnaraamatut õigekirja kontrollimiseks; 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p>Eesti murded. Murdekaart, murdekeele näited, murdesõnastiku kasutamine.</p> <p><u>Õigekiri</u></p>

<ul style="list-style-type: none"> • teab üldtuntud lühendeid ja kasutab neid tekstis; • eristab kirjakeelt ja argikeelt, teeb sobiva sõnavaliku vastavalt kontekstile; • moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid enda tekstis; • kasutab veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates. 	<p>Õigekirja kontrollimine ÕS-ist (nii raamatu- kui ka veebivariandist)</p> <p>Veaohalikud sõnavormid, kaashäälikuühend</p> <p>Veaohalikud liited: -lik; -likkus.</p> <p>Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.</p> <p>Lühendite lugemine</p> <p><u>Sõnavaraõpetus</u></p> <p>Kirjakeel ja argikeel (sh släng), sõnade stiiliväärtus. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides ja enda tekstis. Sobiva sõnavaliku tegemine vastavalt kontekstile: oma või võõrsõna, harvad, vanamoelised sõnad jne.</p> <p><u>Vormiõpetus</u></p> <p>Grammatiline ühildumine käändes ja arvus.</p> <p>Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (<i>ne-</i> ja <i>line</i>-liitelised omadussõnad).</p> <p>Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine.</p> <p>Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.</p> <p>Sõnastike kasutamine käändevormide kontrollimiseks.</p> <p><u>Lauseõpetus</u></p> <p>Liitlause. Liitlausete sidumine liitlauseks. Rindlause ja osalused.</p> <p>Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause kirjavahemärgistamine.</p>
--	---

2.3. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

III kooliastme õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keealaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- 5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 6) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 4) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusviise, sh visuaalset, kuuldu, žestilist ja tekstilist osa;
- 6) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 7) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- 8) kasutab omandatud mõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloomed

Õpilane:

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab teksti ülesehitust.
- 4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja oludele kohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamusalugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- 6) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuuldu ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 7) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 8) kasutab kirjutamisel mitmeid allikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 6) tunneb peamisi lauseliike ja varieerib neid, kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 7) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 8) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb ÕS-is sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

7. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb suhtlusolukorra komponente, tüüpilisi suhtlusolukordi lahendab keelealaseid probleemülesandeid, osaledes eri suhtlussituatsioonides koolis; • eristab kirjakeelt argikeelest, analüüsib näited; • selgitab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelist eripära, esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; • põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust diskussioonides ja rühmaaruteludes, on arvestav vestluspartner.	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Suhtlusolukord, selle komponendid (valdkond, suhtlejate rollid, suhtlusviis). Tüüpilised suhtlusolukorrad koolis: loa küsimine, teate edastamine, abi palumine, abi pakkumine, nõu küsimine. Kooli kogukonnaga suhtlemine suhtlusolukorrast lähtuvalt. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.</p> <p>Suulise ja kirjaliku kõne erijooned. Kirjakeel vs. argikeel.</p> <p>Osalemine diskussioonis, sõna saamine. Diskussioonis partneri mõtte ümbersõnastamine, oma arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Hinnangu väljendamine neutraalselt ja viisakalt.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab peamisi žanre e tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; • kirjeldab, võrdleb ja analüüsib tekstide kasutusvaldkonda, eesmärki ja suhtlusolukorda ning kasutab seejuures omandatud mõisteid; • kirjeldab sõnumi suhtlusviise, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja kirjalikku moodust; • selgitab arusaamatuks jäänut, esitab eri liiki küsimusi ja vastuväiteid, avaldab arvamust, vahendab teksti, võtab kokku,	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Žanri e tekstiliigi mõiste. Pragmaatilise ja esteetilise eesmärgiga tekstid. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.</p> <p>Lugemisstrateegiate valimine, eesmärgistab ja kavandab oma lugemist. Teksti kohta eri liiki küsimuste koostamine: äratundmine, meenutamine, mõistmine, näitlikustamine, võrdlemine, järeldamine, hindav, kontrollimine, uue terviku loomine.</p> <p>Suhtlusviisid: visuaalne, kirjalik, suuline, heliline, žestiline, kehaline.</p>

<p>kommenteerib, tõlgendab ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib teksti tekstitüübi alusel; toob näiteid jutustava, kirjeldava, arutleva lause ja tunnuste kohta loetavas tekstis. 	<p>Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.</p> <p>Tekstitüübid: kirjeldav, jutustav, arutlev.</p> <p>Tekstide analüüs tekstitüübi tunnuste alusel.</p> <p>Jutustava teksti keelelised tunnused: dünaamilised verbid, lihtminevik, lausete sidumine ajalispõhjuslike sõnade abil. Kirjeldava teksti tunnused: seisundiverbid, olemasolulauseid, täpsustavad täiendid. Arutleva teksti tunnused: hinnangulisus, vastandus, lausete sidumine põhjuslike, tingimuslike ja vastandavate sõnade abil.</p> <p>Argumendi ülesehituse osad.</p>
<p>Tekstiloome</p> <ul style="list-style-type: none"> • ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; • arvestab kirjutamisel teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara; • kirjutab eesmärgipäraselt ja oludele vastavalt, vormistab korrektselt tarbetekste (avaldus, tõend, seletuskiri); • kirjutab kooliga seotud sobivaid tekste (kindla eesmärgiga ülevaade, nõu küsimine); • kasutab sihipäraselt ja korrektselt kirja eri vorme: e-kiri, paberkiri; • kasutab kirjutamisel ÕSi ja Sõnaveebi ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid, mis sobivad enda teksti; • kirjutab eri liiki kirjandit: jutustav ja arutlev kirjand; • kirjutab eri liiki arvamustekste: kommentaar, repliik jne; • kasutab tehisintellekti kirjutamise planeerimisel ja teksti toimetamisel. 	<p>Tekstiloome</p> <p>Teksti ülesehituse ja tavade arvestamine kirjutamisel: oma teksti eesmärgi sõnastamine, adressaadi valimine. Kirjutamise kavandamine ja žanri arvestamine enne kirjutamist. Eeskujutekstide analüüs.</p> <p>Tekstisidususvõtted lause, lõigu ja tervikteksti tasandil. Lõikude järjestamine vastavalt teksti sõnumile ja eesmärgile.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted.</p> <p>Paber- ja e-kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Kirja ülesehitus: pöördumine, tausta kirjeldus, kirja eesmärgi sõnastamine, kirja lõpetus, viisakusvormelid.</p> <p>Jutustava, kirjeldava laadi kasutamine oma kogemustele toetuva tekstide loomisel.</p> <p>Memuaaride kirjutamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, põhjendamine. Probleemi sõnastamine, kirjeldamine, selgitamine. Argumendi ülesehitus.</p> <p>Tehisintellektiga töötamine kirjutamise planeerimisel ja toimetamisel. Intellektuaalomand.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • väärtustab eesti keelt soome-ugri ja läänemeresoome keelena, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, võrdleb eesti keele süsteemi õpitud keeltega; • suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner; • kordab häälikute liike ja kaashäälikuühendi reeglit; 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p>Indoeuroopa keeled. Eesti keel kui soome-ugri keel ja läänemeresoome keel, läänemeresoome keeled.</p> <p>Läänemeresoome keelte eripära: astmevaheldus, käändesüsteem jne.</p> <p>Teise keelega kõneleja toetamine: parafraseerimine, sõnade pakkumine, keele pakkumine, julgustamine, oma kõne tempo ja raskusastme kohandamine.</p> <p>Häälikuõpetus ja õigekiri</p>

<ul style="list-style-type: none"> • silbitab ja määrab silpide liike; • kasutab õigekeelsusallikaid välte ja rõhu määramisel; • kirjeldab vältesüsteemi kui eesti keele eripära; • selgitab tegusõna vormistiku eripära ja kasutusvõimalusi, kasutab käändelisi ja pöördelisi vorme oma tekstides funktsionaalselt; • selgitab käänetevahelisi seoseid; • kasutab õigekeelsusallikaid vormimoodustusel eesmärgipäraselt; • meenutab tekste kirjutades kokku- ja lahkukirjutamise reegleid; • kasutab tekstisidususvõtteid ja kirjeldab sidendite funktsiooni vastuvõetavates ja enda tekstis. 	<p>Kordamine: häälikute liigitamine helilisteks ja helituteks.</p> <p>Kordamine: Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid.</p> <p>Silbitamine, pikk ja lühike silp, kinnine ja lahtine silp. Tüvevaheldused kui eesti keele eripära: vältevaheldus ja laadivaheldus. Sõnavormist tüve eraldamine. Välte ja rõhu määramine ÕSi abil.</p> <p>Õigehääldus: võõrsõnade õigekirja kontrollimine ja hääldamine. Välte ja õigekirja seosed.</p> <p>Vormiõpetus</p> <p>Tegusõna kui lause põhilise info kandja. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv. Tegusõna aja, kõneviisi ja tegumoe kordamine ja tähendusvarjundid. Tegusõna käändelised vormid. Käändelise ja pöördelise vormi valik tekstis.</p> <p>Tegusõna astmevaheldus: veaohalikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördevormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust, Sõnaveebi kasutamine. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.</p> <p>Käändsõnad. Käänetevahelised seosed.</p> <p>Veaohalikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus. Õigekeelsussõnaraamatu ja Sõnaveebi kasutamine.</p> <p>Veaohlike käänd-pöördõnade kasutamine tekstis.</p> <p>Õigekiri</p> <p>Kokku- ja lahkukirjutamise meenutamine vajaduse järgi. Eesti keele põhireeglite ja ÕSi kasutamine.</p> <p>Lauseõpetus</p> <p>Teksti sidusvahendid: kordus, asendus, väljajätt ja nende eesmärgistatud kasutamine enda tekstis. Sidendite funktsioon.</p>
--	--

8. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • teeb kuuldu ja loetu kohta suulise ja kirjaliku kokkuvõtte, käsitsi või arvutil; • märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; • annab kaaslastele tagasisidet, põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; • esitab kuuldu ja loetu kohta täpsustavaid ja kriitilisi küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi; 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine. Märkmete tegemine kuulamise ajal, asjakohaste küsimuste esitamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Märkmete tegemine käsitsi ja arvutil. Konspekt. Märksõnade valik ja funktsioon. Üksteise konspektide lugemine ja täiendamine.</p> <p>Üksteise tekstide tagasisidestamine viisakalt, nii suuliselt kui ka kirjalikult. Kaaslaste julgustamine, kiitmine, parandusettepanekute pakkumine. Väitlus, väitluse reeglid. Vestluspartneri väite ümbersõnastamine, selle kohta küsimuste esitamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • väitleb eakohastel teemadel ja teeb väitluse tulemusel järeldusi ja üldistusi; • analüüsib virtuaalsuhtluse olukordi. 	<p>Oma hinnangu andmine. Argumendi ja vastuargumendi esitamine. Järeldamine ja üldistamine. Väitlemine rühmas. Virtuaalkeskonna suhtlussituatsioonide analüüsimine.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb olulisi teabe- ja meediatekstide liike, nende kasutamise võimalusi ja ülesehitust; • loeb ja kuulab sihipäraselt, valib sobiva lugemisstrateegia, analüüsib kriitiliselt mitmesuguseid teabe- ja meediatekste; • kirjeldab meedia eesmärke ja olemust, võrdleb eri meediaväljaandeid ja kanaleid ning nende kasutusvõimalusi ja eesmärke; • kontrollib loetud tekstides fakte, esitab kriitilisi küsimusi, eristab libauudist uudisest; • märkab kujundlikku keelekasutust mõjutusvahendina. 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, aimetekst, entsüklopeedia jne) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Populaarteadusliku keelealase artikli lugemine, teabe vahendamine kaaslastele. Loovtöö aluskirjanduse leidmine, lugemise eesmärgistamine, loetava teksti ülesehituse tundmine. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud. Meedia võimalused ja eesmärgid tänapäeval. Meediakanalid: televisioon, raadio, veeb. Kvaliteetajakirjandus, kultuuriajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Eri väljaannete võrdlemine. Meediatekstide põhiliikide meenutamine ja võrdlemine eri meedia kanalites ning väljaannetes. Arvamust vahendavate tekstide võrdlemine ja analüüs: arvamslugu, essee, arvustus. Peamised retoorilised võtted arvamustekstides, keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Autori seisukoha leidmine ja ümbersõnastamine ning enda hinnangu sõnastamine. Fakti ja arvamuse eristamine, faktide kontrollimine. Libauudise äratundmine.</p>
<p>Tekstiloom</p> <ul style="list-style-type: none"> • leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; • kirjutab enda tekste protsessikeskselt: kavandab teksti, võtab arvesse tagasisidet, toimetab, viimistleb, avaldab teksti sobival viisil; • valdab erinevaid alusteksti kasutamise võtteid; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada loovtööd, kirjandit, valitud meediateksti ja arvamslugu. 	<p>Tekstiloom</p> <p>Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine. Alusteksti põhjal kirjutamise eeltöö: mõtete leidmine loetud tekstidest, enda mõtetega sidumine. Teema ja peamõtte sõnastamine. Kava koostamine, mustandi kirjutamine. Teksti ülesehitus ja sidusus, teksti liigendamine. Alusteksti kasutamise võtted: tsitaat ja referaat. Parafraseerimine. Alustekstist saadud mõtete väljendamiseks vajalike keelereeglite ja väljendusvahendite kasutamine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Intellektuaalomand. Valitud žanris faktipõhise meediateksti kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad. Teksti ülesehitus ja sobivate keelevahendite valik. Eeskujutekstide analüüs, eesmärgi, sihtrühma ja avaldamiskoha valimine.</p>

	<p>Arvamusloo kirjutamine. Põhiseisukohtade esitamine, teksti ülesehitus ja sidendus, sobivate keelevahendite valik. Kaaslase teksti tagasisidestamine, enda teksti ümberkirjutamine ja toimetamine kommentaaride põhjal. Teksti avaldamine.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimetab eesti keele murdeid, toob näiteid murdekeele eripäradest; • nimetab oskuskeeli, kasutab oskussõnastikke ja teab erialamärgendi tähendust sõnastikes; • kirjeldab algustähe õigekirja reegleid, eristab ametlikku ja mitteametlikku konteksti algustähe valikul; • nimetab sõnaliike, leiab need lausest ja toob sõnaliikide näiteid; • teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; • oskab leida õigekirja juhiseid keeleallikatest; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsid ja hinnates; • kirjeldab lause suhtluseesmärki, määrab lauseliikmed; • selgitab rind- ja põimlause erinevust, leiab rind- ja põimlause osad, sidendid ning kasutab neid korrektselt ja eesmärgipäraselt; • kirjavahemärgistab liht- ja liitlauseid, segaliitlauseid, otsekõnega lauseid, põhjendab sidendi ja märgi valikut; • valib konteksti otsekõne, tsitaadi või kaudkõne, märgib need kirjas korrektselt. 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p>Eesti keele erikujud. Murded. Oskuskeeled. Valdkonna oskussõnastike kasutamine. Algustäheõigekiri</p> <p>Algustähe reeglite leidmine EKI teatmikust jm allikatest, saadud teabe kasutamine. Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad. Ametliku ja mitteametliku konteksti arvestamine algustähe valikul.</p> <p>Sõnaliikide meenutamine: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Määr- ja kaassõnade eristamine. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri</p> <p>Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lause vahetud moodustajad e fraasid. Fraaside ja sõnaliikide seosed. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Lauseliikmete määramine. Rinnastusseos. Koondlause. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Keerulisemad segaliitlauseid. Lauseskeemid. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rinnastavad sidendid. Rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause kirjavahemärgistamine. Segaliitlause ja selle ehitus. Lauselühend kui lause tihendaja. Lauselühendi funktsioon ja sobivus eri teksti liikidesse. Koma kasutamine lauselühendis. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Sõnajärg lauses ja fraasis.</p> <p>Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Nende kasutus ja õigekiri. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaadi valimine enda teksti. Otsekõne ja kaudkõne võrdlemine, otsekõne muutmine kaudkõneks ja vastupidi.</p>

9. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaleb erinevates suhtlusolukordades avalikus ruumis, sh veebis; • märkab suulistes ja kirjalikes tekstides tehtavaid keelevelikuid, analüüsib neid; • oskab oma seisukohti väljendada eri kanalites ja vormides; • tunneb eesti keele suhtlustavasid, märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; • kirjeldab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelisi eripärasid ja rakendab neid; • esitab kuuldu ja loetud meediateksti kohta eri liiki küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; • võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku; • valdab vestluse võtteid: algatab vestluse, arendab teemat, väljendab eriarvamust viisakalt. 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaariumid.</p> <p>Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.</p> <p>Ametlik ja mitteametlik suhtlus. Suhtlejate rollid ja rollidest lähtuvad keelevelikud.</p> <p>Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Asjalikkus suhtluses, nii kirjalikus meilivahetuses kui suulises. Sõnumi viisakus ja otsekoheus, liigsõnalisuse vältimine, sobivad keelevelikud.</p> <p>Aktuaalsel teemal meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Autorile viitamine.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb peamisi keelevaldkonna teabeallikaid; • koostab veebiotsingutel päringuid, kasutab saadud teavet eesmärgipäraselt; • hindab kriitiliselt sõnumi edastusviise, sh visuaalset, kuuldu, žestilist ja tekstilist osa; • võtab vastu segatekste: seostab sõnalise ja pildilise ning helilise teabe; • teeb kasutatud keelevahendite kohta järeldusi ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; • oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada; • kasutab omandatud mõisteid hinnangu väljendamist kirjeldades ja autori hoiakutega seostades 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Veebist teabe otsimine erinevaid päringuid kasutades, keelevaldkonna teabeallikate tundmine, leitud teabe kriitiline hindamine. Teabe talletamine, kõrvutamine ja süstematiseerimine ning kasutamine suhtluses.</p> <p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus.</p> <p>Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine ja tegutsemine.</p> <p>Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Segaliiki teksti vastuvõtt.</p> <p>Peamised keelelised mõjutamisvõtted ja kujundid kõnes. Kriitiline lugemine.</p> <p>Hinnangu väljendusvahendid analüüs arvamustekstides. Hinnangu väljendamine arutledes. Viitamine autorile.</p> <p>Kõnede analüüs: pidulik kõne ja veenmiskõne. Kõne ülesehitus, eesmärk. Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe leidmine ja kõneleja seisukohtade sõnastamine, kõnest</p>

<ul style="list-style-type: none"> • analüüsib kõnet, eristab kõne osi, kirjeldab kõne eesmärgi, leiab kõnest teabe, autori seisukoha. 	<p>kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõne kohta arvamuse avaldamine.</p>
<p>Tekstiloom</p> <ul style="list-style-type: none"> • määratleb enne kirjutamist suhtluseesmärgi ja valib sellele vastavad keelevahendid enda teksti; • koostab jutustava-arutleva teksti, leiab teema, sõnastab pealkirja, valdab teksti ülesehituse põhimõtteid, sobivaid keelevahendeid, ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; • väljendab hinnanguid, seob alusteksti mõtted enda seisukohtadega, kasutab selleks vajalikke keelevahendeid; • esineb suuliselt ja peab kõnet; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki tarbetekste (elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) ja neid korrektselt vormistada; • toimetab enda tekste tagasiside põhjal, kasutab teksti tagasisidestades õpitud keeleteadmisi. 	<p>Tekstiloom</p> <p>Suhtluseesmärgi määratlemine enne kirjutamist. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtlejate rollile, valdkonnale ja eesmärgile.</p> <p>Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, selgitus, põhjendus, järeldus. Näite toomine alustekstist ja enda kogemusest. Enda kogemuse ja alusteksti sidumine lõigus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine. Hinnangu väljendamine arutledes. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne ülesehitus ja elemendid: tervitus, retoorilised võtted. Ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti arvestamine sobiva kujundi valikul.</p>
<p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> • väärtustab eesti keelt kui riigikeelt, kirjeldab kirjakeele kujunemist, keelekorralduse ja keelehoolde põhimõtteid, mõistab üldjoontes keeleseaduse olemust; • meenutab õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirja juhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; • kirjeldab keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis kasutatud keelendite tähendusvarjundeid; • kirjeldab tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära; • tunneb ja selgitab hinnangu väljendamise keelelisi vahendeid, 	<p>Keeleteadlikkus</p> <p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuuendus ja keele areng, keelekorraldus ja keelehoole Eestis. Eesti keeleseadus.</p> <p>Õigekirja kordamine</p> <p>Poolitamine, sealhulgas võõrsõnade ja nimede poolitamine.</p> <p>Veaohtlik häälikuõigekiri, võrdevormid, võõrsõnad.</p> <p>Kokku- ja lahkukirjutamisreeglite kordamine.</p> <p>Algustäheõigekirja kordamine. Konteksti arvestamine algustähe valikul. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Pealkirja, nime ja nimetuse erinevus.</p> <p>Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.</p> <p>Sõnavaraõpetus</p>

<p>märgab neid loetud tekstides ja kasutab enda tekstides;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab teksti sidususe võtteid enda tekstides. 	<p>Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid tekstis. Fraseologismid, nende stiilivärving. Keeleallikate kasutamine sõna stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p>Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende funktsioon. Sõna ehituse analüüs.</p> <p>Lauseõpetus</p> <p>Määrsõnade, rõhumäärsõnade tähendusvarjundite võrdlemine ja valimine vastavalt lausekontekstile. Sõnade järjekord lauses. Lausete ühendamise võtted.</p>
--	--

3. Kirjanduse ainekava

3.1. Õppeaine kirjeldus

Põhikooli kõikides kooliastmetes on äärmiselt oluline kujundada õpilaste **lugemishuvi** ja arendada **lugemisoskust** – esimene on aluseks teisele ja ka vastupidi. Lugemine on suhtlus kirjasõnaga (tekstidega), kus peamine on avastada teose sisemisi seaduspärasusi, teha see enda kogemuse pinnalt tähenduslikuks, mõista loetu tema terviklikkuses. Lugemisoskust tuleb arendada pidevalt kõikides klassides ja kõikides õppeainetes, sest see on õpi- ja mõttetegevuse arengu alus. Lugemine on (kooli)elu loomulik osa.

Seega on esmatähtis kujundada õpilastes lugemishuvi ja pakkuda neile positiivset lugemiselamust. Tähtis on luua kirjandusteostega kontakt nii, et see aitaks õpilasel teose kaudu iseennast analüüsida ja maailma mõista.

Põhikooli kirjandusõpetuses loevad õpilased peamiselt **ilukirjandusteoseid**, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid, kujundada väärtushoiakuid, arutleda ühiskondlike probleemide üle, kujundada lugemisharjumusi ning tugevdada sisemist motivatsiooni lugeda. Eelnevale lisaks on ehk kõige tähtsam see, et kirjandus aitab õpilasel mõista ja mõtestada iseennast, annab võimaluse leida oma hääl ja teha see kuuldavaks. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise spetsiifikat.

Koolikirjanduse valikul arvestab õpetaja kolme võimalust:

- 1) **kohustuslikku lugemist**, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja tähendab nihet nn **tüvitekstide** käsitlemise poole;
On vajalik, et tervikteoste soovituslik valik sisaldaks rohkesti **eesti kirjandust**, sealhulgas tüvitekste ja klassikateoseid. **Tüvitekstile** saab toetuda nii rahvuslik kui ka põlvkondlik identiteet, kuid tüvitekstidest lähtuvad ka siirded teistesse kunstivaldadesse ja seosed teiste tekstidega ning nende mõjuväli laieneb kogu ühiskonnale.
- 2) **suunatud lugemist**, mis lähtub õpetaja antud soovitustest ja põhjendatud valikutest ning arvestab ka õpilaste võimeid ja huvisid;
- 3) **vabalugemist**, mis annab õpilasele vaba voli valida õppeprotsessi käigus eakohaseid raamatuid mõttestatult ja huvipõhiselt, selleks et rahuldada oma lugemisvajadust.

3.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutatavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

5. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest; • loeb ladiusalt ja mõtestatult eri žanris luule, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist; • tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust; • loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi; • kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad; • väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; • õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri; • eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhilike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse 	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine.</p> <p>Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised</p> <p>Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid. Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p>

<p>iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <ul style="list-style-type: none"> • koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte; • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta; • kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste; • osaleb arutelus, põhjendab oma arvamust, valib kirjandusest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd; • esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid 	<p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti analüüs ja tõlgendamine</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p> <p>Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine. Luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Epiteedi ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p> <p>Tekstiloomine</p> <p>Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Teksti esitamine ja kuulamine</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Tekstilähedane või märksõnade (kava) abil sündmustest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--

5. kl kohustuslik lugemine, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja käsitleb nn tüvitekste:

Eno Raud „Kalevipoja“ adaptatsioon,
 Jaan Kross „Mardileib“.

6. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost; • loeb ladiusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist; • tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust; • loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi; • kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad; • väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; • õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri; • eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; • koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte; • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta; 	<p>Loeb laste- ja noortekirjanduse tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine.</p> <p>Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised</p> <p>Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p> <p>Teksti analüüs ja tõlgendamine</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimuste vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p> <p>Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste; • osaleb arutelus, põhjendab oma arvamust, valib kirjandusest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd; • esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid 	<p>Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine. Luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Epiteedi ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.</p> <p>Tekstiloom</p> <p>Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomne paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Teksti esitamine ja kuulamine</p> <p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Tekstilähedane või märksõnade (kava) abil sündmustest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	--

6. klassi kohustuslik lugemine, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja käsitleb nn **tüvitekste**:

Friedrich Reinhold Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud, Eduard Bornhöhe „Tasuja“.

3.3. III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

7. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab loetud tervikteost; • loeb ladiusalt ja mõtestatult, hindab oma lugemisostust ning juhib oma lugemisprotsessi; • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi; • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • teeb kokkuvõtte teose süžest, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib nendevahelisi suhteid ja väärtushoiakuid; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni; 	<p>Kirjandustekstide valik ja lugemine Loeb nii eesti kui ka maailmakirjanduse tekste ning tekstikatkendeid. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisostuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised Pärimuskultuur. Looduspärimus ja linnalegendid. Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatus. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose ekraniseering. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan. Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika. Jutustus ja novell. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Räppluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Mõisted: algriim, arvustus, biograafia, dramaatika, eepika, haiku, isikustamine, jutustus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, mõistatus, novell, ood, reisikiri, romaan, žanr, vabavärs, vanasõna.</p> <p>Teksti analüüs ja tõlgendamine</p>

- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor ja kordus, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistussõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine.

Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlause ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.

Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.

Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega.

Sündmuste toimumise aja ja koha määramine.

Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst.

Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.

Ilukirjandusteksti väljendusvahendite

tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse

mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse

ja sõnavara hindamine ning arendamine.

Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite

määratlemine. Luuleteksti väljendusvahendite

ehk poetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja

mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika,

aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla.

Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.

Tekstiloom

Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas

laadis ning eri žanrites. Tekstiloomes paaris- ja

rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine.

Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või

lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse

sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine.

Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja

tekstinäidete varal.

Suuline väljendusoskus

Luule- või proosateksti esitamine.. Esitamiseks

sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni

valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus

kuulamine.

7. klassi kohustuslik lugemine, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja käsitleb nn tüvitekste:

Oskar Luts „Kevade“

Eduard Vilde „Pisuhänd“

8. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab loetud tervikteost; • loeb ladiusalt ja mõtestatult, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi; • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • tunneb eesti kultuuri ning erijooni vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi; • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • teeb kokkuvõtte teose süžest, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib nendevahelisi suhteid ja väärtushoiakuid; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni; 	<p>Kirjandustekstide valik ja lugemine Loeb tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised Rahvaluule tunnusooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Muinasjutu ja muistendi liigid ja tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine. Kirjandusteose ekraniseering. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Loo, tegelaste ja miljöö kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan. Kirjandus ja fotograafia. Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Vabavärsiline luule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Mõisted: arvustus, draama, draamatika, eepika, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, müüt, novell, romaan, žanr, tragöödia, vabavärs.</p> <p>Teksti analüüs ja tõlgendamine</p>

- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor ja kordus, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine.

Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.

Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.

Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljö kirjeldamine. Teose loomise kontekst.

Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.

Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine.

Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga.

Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.

Tekstiloomed

Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloomed paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine.

Arutleva teksti loome. Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine.

Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.

Suuline väljendusoskus

Luule ja proosateksti esitamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

8. klassi kohustuslik lugemine, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja käsitleb nn **tüvitekste**:

A. Kitzberg, „Libahunt“

A. H. Tammsaare, „Kõrboja peremees“

9. klass

Õpitulemused	Õppesisu, praktilised tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab loetud tervikteost; • loeb lodusalt ja mõtestatult, hindab oma lugemisostkust ning juhib oma lugemisprotsessi; • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi; • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; 	<p>Kirjandustekstide valik ja lugemine Loeb tervikteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Kirjandusteose dramatiseering. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose ekraniseering. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Loo, tegelaste ja miljöö kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan. Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamatika tunnused. Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Nüüdisluule vormid ja žanrid.</p>

- teeb kokkuvõtte teose süžees, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib nendevahelisi suhteid ja väärtushoiakuid;
- analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor ja kordus, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, dramaatika, eepika, eepos, isikustamine, jutustus, kordus, lõppriim, lüürika, metafoor, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, romaan, sonett, žanr, vabavärss.

Teksti analüüs ja tõlgendamine

Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlause ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.

Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses. Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga.

Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja

mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla.

Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.

Tekstiloomine

Omaloomingulised tööd eri žanrites.

Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome.

Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine,

põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.

	Suuline väljendusoskus Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.
--	--

9. klassi kohustuslik lugemine, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja käsitleb nn **tüvitekste**:

A. Kivirähk, „Rehepapp“

F. R. Kreutzwald, “Kalevipoeg” (katkendeid)